

Chotu

Pimeä syksyinen ilta Seinäjoen rautatieasemalla. Helsingistä tullut Intercity-juna on juuri pysähtynyt ja matkustajat purkautuvat asemalaiturille. Heidän keskeltään erkanee pieni musta koira, tiibetinspanieli. "Chotu!", huudan sille ja se säntää luokseni tervehtien minua sydämellisesti. Vihdoin ihmisten joukosta löytyy myös Chotun emäntä, Martina Krüger. He ovat yhdessä matkustaneet Suomeen ja Nurmoon katsomaan Chotun suurta rakkautta Reetaa ja varsinkin Chotun ja Reetan terhakoita viitosia.

Kotiovella nuori urokseni yrittää vähän isotella tulijalle, mutta Chotun valkoisten hampaitten pieni välähdys riitti kertomaan nuorukaiselle, että sen on paras olla hiljaa ja kiltisti. Vanhat herrat suhtautuvat toisiinsa kohteliaan pidättyväisesti, ilman pienintäkään uhittelua tai niskavillojen nostelua.

Vietimme yhdessä leppoisia päiviä, joiden pääsisältö oli pentujen kanssa leikkiminen. Väliin jäi mm. Messukeskuksen näyttely, johon Chotullekin oli järjestetty sisäänpääsy. Valitettavasti aiheutimme näin pettymyksen monelle tipsuharrastajalle.

Chotu selvisi Suomen reissunsa ilman talutushihnaa. Täkäläiset rautatieasemat ja lentokentät olivat sille varmasti ihan helppoja paikkoja, onhan se nähnyt myös maailman todella suuria keskuksia. Ja arjessaan se ulkoilee aamuin illoin Hannoverin keskustassa, vapaana. Niissä kuvioissa vain fikset selviytyvät ja Chotu on selviytynyt jo yli 13 vuotta.

Chotu teki todella vaikutukseen niihin tipsuharrastajiin, joita se Suomen vierailullaan tapasi. Tosin ylikehittynyt tipsunsuojeluvaistomme aiheutti meille ilmeistä stressiä ja huokasimme helpotuksesta kun Chotu emäntineen oli turvallisesti lähtenyt kotimatkalle Helsingin lentokentältä. Sielläkään kenttähenkilöstö ei meinannut ymmärtää, että vapaana juoksenteleva pieni koira oli lentomatrustaja, joka ei ollut mistään karannut vaan ihan muuten vaan osasi liikkua ilman tavanomaista varustusta.

Ensimmäisen kerran kuulin Chotusta ITSWP:n kokouksessa Helsingin maailmannäyttelyn yhteydessä kesällä 1998. Katsellessani tuolloin Chotun ja sen perheen kuvia tunsin katselevani suoraan rodun historiaan, ja aika kauas... Saman vuoden syksy toi hyviä uutisia, Chotu ja sen tytär Silvie oli rekisteröity Sloveniassa. Tuli myös uusia upeita kuvia, joissa Chotun alkuperäinen, aito tipsutyyppeä tulee erinomaisesti esille. Talven myötä uutiset vain paranivat, Sloveniassa oli syntynyt Chotun ensimmäinen länsimainen pentue, kaksi poikaa ja tyttö. Pentueen kasvattaja oli Maja Lenard. Ainoa tyttö jäi Sloveniaan Chotun rekisteröinnin järjestäneelle Primoz Peerille. Toinen pojista meni Saksaan Cornelia Danishille, joka välitti tiedon Chotusta ja sen perheestä tipsukasvattajille, ja toinen tuli Suomeen Päivi Säviaholle.

Kevään kuluessa haluni käyttää Chotua jalostukseen vain kasvoi. Onnekseni sain lainata uudelleen Marjo Arosen kasvattaman ja yhdessä Mikko Lahtisen kanssa omistaman ihastuttavan tipsutyttö Gismarin Gretan. Moninaisten järjestelyjen, toivon ja epätoivon hetkien jälkeen nousimme lopulta ylällimoihin Lufthansan viilein siivin helteisestä Helsingistä, Reeta ja minä. Painolastina kannoin mielessäni tietoa siitä, että kaikki voi myös mennä täysin pieleen. Toisaalta tiesin, että tämä oli minulle aivan uskomaton mahdollisuus, joka oli aivan pakko toteuttaa.

Martina Krügerin koirat olivat tyypiltään uskomattoman yhtenäinen ryhmä. Chotun lisäksi hänellä oli sen pari vuotta vanhempi sisar Lauli-La ja sisarusten yhteinen pentu Silvie. Kaikki koirat ovat syntyneet Intiassa Kalkutassa. Chotun ja Lauli-Lan vanhemmat ovat Bhutanista saadut Minky ja Owlly. Hengähdin syvään nähdessäni kuvan Chotun isästä Minkystä. Se oli täysin samanlainen kuin moneen kertaan ihailmani kuvat sadan vuoden takaisista tipsuista.

Ann Wynyardin kirjassa Dogs of Tibet and the history of Tibetan Spaniel on kaunis kuva tipsu-uroksesta Gantak Tippu ja muita hyvin samantyyppisiä koiria. Minky voisi olla yksi niistä. Musta väri näyttää tuolloin olleen varsin yleinen, kiiltävä silkkiturkki, pieni pää, selvästi nykyistä pitempi kuono runsaat korvahapsut ja keskivahva luusto yhdistää nämä koirat vaikka aikaa niitten välillä on lähes sata vuotta. Chotun äiti oli selvästi lähempänä nykyisiä länsimaisia tipsuja.

Rekisteröintiä varten tehdyssä kuvauksessa Chotun säkäkorkeudeksi on mitattu 27 cm ja painoksi 7 kg. Chotun hampaisto oli jotain mitä en ole ennen tipsulla nähnyt. Ikävuosista huolimatta täydellisen virheetön ja todella vahva, jokaiselle hampaalle oli reilusti tilaa, jokainen hammas oli hohtavan valkoinen ja kulmahampaat juhlallisen kokoiset.

Vierailumme tuotti pari kuukautta myöhemmin 5 terhakkua pentua, 3 urosta ja 2 narttua. Yksi uroksista on punasoopeli, kaikki muut saivat isänsä värin. Lähimmäksi länsimaisia ihanteita pentueesta tulee narttu Cayana Chotu Gawang La. Tajusin sen jo syntyessään todelliseksi taivaan lahjaksi ja siitä nimi Manna. Se on joukon silkkisin ja hapsukkain, kaunislinjainen ja vahva, iloinen, positiivinen ja sosiaalinen, ihana emo pennuilleen... Mannan ensimmäinen pentue syntyi syksyllä 2001. Kaikki pennut esitettiin viime kesänä pentuluokissa. Kaksi niistä ylsi BIS-pentu sijoituksiin eikä muissakaan ole mitään omituista tai vierasta. Mannan toinen pentue on juuri täyttänyt 3 kk. Neljästä pennusta kaksi näyttää turhankin länsimaisilta nöpöneniltä, kahdelle muulle tulee ehkä hieman reilumpi kuono.

Kaiken kaikkiaan olen yllätynyt siitä, miten vähän Chotun ominaisuudet näkyvät näissä sen toisen polven jälkeläisissä.

Olen jo tajunnut, että voidakseni säilyttää haluamiani piirteitä sen vanhasta ja terveestä päätyypistä minun täytyisi voida kerrata se tulevissa sukupolvissa.

Karanteenimääräykset estivät tehokkaasti ruotsalaisia, norjalaisia ja englantilaisia kasvattajia käyttämästä Chotua. Suomessa näitä ongelmia ei ollut, olemmehan onneksi raivotautialueella. Nyt kun jälkikasvu näyttää ihan asialliselta voin jälkiviisaasti todeta, että Chotua olisi varmaan kannattanut käyttää enemmän. Suren myös sitä, että Chotun tytär Silvie ei koskaan saanut pentuja. Oman pentueeni jälkeen Chotulle on syntynyt Saksassa vain yksi punainen tytär, Tendrel Sangpo Hi-ra Chotu.

Chotun suvun vaiheista Intiassa löytyy mielenkiintoista tietoa. Vieraillessaan syksyllä 2001 Kalkutassa Martina Krüger näki useita Lauli-Lan jälkeläisiä, mm pojan Pepsin. Se edustaa selvästi äitinsä tyyppiä. Yllättävää vain siksi, että sen isä on vierassukuinen lhasa apso. Samasta yhdistelmästä oli syntynyt myös upeaturkkisia apsoja. Nämä rodut eivät siis mene sekoittamallakaan sekaisin. Ilmeisesti kyseessä onkin alunperin saman rodun karvaisempi ja vähän vähemmän karvainen muunnos.

Bhutan on pieni, sangen suljettu valtio Himalajan rinteillä, Tiibetin rajanaapuri suoraan Lhasan eteläpuolella. Aktiivisena Bhutanin ystävänä ja asiantuntijana Martina Krüger tiesi bhutaniilaisten kutsuvan pieniä koiriaan nimellä damci, niinpä hän käyttää tätä nimitystä myös omista koiristaan. Tiibetinspanieleihin hän tutustui vasta muutama vuosi sitten Saksassa.

Chotun ilmestyminen maailmankartalle on ollut jännittäväntä ja kiehtovinta, mitä pitkän tipsuharrastukseni aikana on tapahtunut. Kasvattajana olen ollut äärimmäisen varovainen pitääkseni pienen tipsuperheeni terveenä ja voidakseni jatkaa sillä kasvatustyötä. Chotun kohdalla rodulle tarjoutuneet mahdollisuudet olivat kuitenkin niin suuret, että mahdolliset riskitkin kannatti mielestäni ottaa. Tässä vaiheessa näyttää hyvältä. Näiden tipsujen kanssa haluan harrastustani jatkaa.

Marja-Terttu Kallio
Cayana-tiibetinspanielit